

Protagonistes DEGANA DEL COL·LEGI D'ARQUITECTES

Assumpció Puig

“L'arquitectura sempre dona solucions a la societat”

Maria Palau
BARCELONA

Assumpció Puig (1954) agafa pràcticament cada matí l'AVE a Girona per complir les responsabilitats de degana del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Coac) a la seva seu central de la plaça Nova de Barcelona. En els 90 anys d'història d'aquesta institució, cap degà s'havia desplaçat des de tan lluny: tots eren de la capital. Tots en estricte masculí. Ella, nomenada el 2018, és també la primera dona. Puig ens rep en un moment molt efervescent per a l'arquitectura catalana i per al mateix Coac, l'edifici del qual, del 1962, s'està rehabilitant (les obres s'acabaran a la primavera) i en diverses de les seves plantes s'instal·larà el Centre Obert d'Arquitectura, un nou punt de trobada i de debat professional, polític i ciutadà que ja s'ha activat a les seues territorials de l'entitat.

Com va arribar a l'arquitectura?

Em vaig debatre entre l'arquitectura i la medicina. La idea era la mateixa: la de servei a la societat. Per què em vaig acabar decantant per l'arquitectura? Potser perquè era una professió més d'homes i era un món nou i desconegut per a mi. No vinc de família d'arquitectes. L'he disfrutat molt. És una feina que fas a prop de la gent. Tires endavant il·lusions de les persones. Quan entregues una obra, sempre hi ha algú que en gaudeix. El millor que et poden dir d'un edifici és que hi estan molt a gust.

Una professió d'homes, diu. Situem-nos en aquell moment en què comença els estudis d'arquitectura.

Estem parlant del 1973 i d'una escola –llavors única, l'Etsav; ara n'hi ha sis– molt compromesa amb el canvi polític. Teníem els grisos a la porta a cavall i amb metralletes. Jo em trobo amb aquesta universitat revolucionada en què sí, hi havia molts homes i poques dones. En el meu curs devíem ser el 10% o el 15%. Actualment, a les escoles els percentatges estan molt igualats, inclús un pèl a favor de les dones. Dels nostres prop d'11.000 col·legiats, el 33% són dones, però això és degut al fet que els arquitectes es jubilen molt tard. Ja s'anirà equilibrant.

Ha patit algun tipus de discriminació?

No, sincerament no. És clar que jo no he tingut ningú per sobre, jo he sigut la me-

va pròpia cap. El respecte me l'he guanyat amb la meua autoritat professional. Sí que és veritat que últimament companyes de junta més joves, de 35 o 40 anys, m'han dit que hi ha més problemes... Hi ha més masclisme que a la meua època.

Sorprentent. En tot cas, hi ha una arquitectura de dones diferent de la dels homes?

Segurament la dona té una mirada més sensible a les cures. Quan s'incorpora a l'arquitectura privilegia els detalls que contribueixen al benestar.

És de lògica que si els edificis han estat dissenyats històricament per homes l'arquitectura estigui masculinitzada.

Aquest prototip de persona mascle, d'una edat intermèdia i caucàsica s'ha de trencar perquè la societat actual és molt inclusiva i variada. Hem de pensar en la gent gran, en la mainada, en les altres cultures que estan convivint amb nosaltres. I s'està introduint, i no només per part de les dones arquitectes, per part dels homes també. Treballem perquè les persones estiguin en un entorn agradable i saludable, sigui l'espai públic, un hospital, un habitatge unifamiliar o un edifici de lloguer social. I a la vegada perquè tingui bellesa; la bellesa com a idea clàssica que si la tenim estarem millor, més bé mentalment.

Però aquest sentit social de l'arquitectura no sempre s'ha tingut tan present. S'han acabat els temps de les arquitectures icòniques?

Aquesta arquitectura més icònica responia a una voluntat dels polítics de deixar petjada. Encara que segur que funciona bé i que els seus usuaris n'estan encantats, perquè grans arquitectes han treballat amb aquest tipus d'arquitectura, la seva finalitat era més estratègica per als polítics i segurament tampoc la gent se l'ha sentit tan seva. Ara ha canviat tot molt, inclús la manera d'entendre la política. Els polítics han de veure que si no hi ha consens no s'acceptarà el que vulguin plantejar. L'arquitectura ha de ser de consens. Polítics, ciutadans i professionals han de treballar plegats per posar-se d'acord que allò és el que necessitem. Aquesta manera de fer s'ha d'anar implementant cada vegada més.

A la Virreina hi ha una exposició del procés de concepció i de construcció del Museu Munch d'Oslo, un exemple d'aquesta manera de fer que diu.

És un exemple magnífic. Un edifici volgut per tots i, a més, d'una arquitectura molt bona d'un gran arquitecte del nostre context (Juan Herreros). Un museu interconnectador, entès com una via d'accés a diferents espais de la ciutat.

El pol oposat a una arquitectura banal. Per a vostè què ho seria?

Per mi no n'hi ha, d'arquitectura banal. Banal vol dir que no serveix, que només fa efecte, i tota arquitectura té un programa que la dota d'un servei. El que hi ha són arquitectures equivocades perquè no responen realment a la solució

Polítics, ciutadans i professionals han de treballar plegats per posar-se d'acord que allò és el que necessitem

que se'ls demana.

He posat també el cas del Museu Munch perquè em donés la seva opinió sobre el polèmic projecte de sucursal de l'Hermitage.

No en diria arquitectura banal, però sí arquitectura franquícia. Ara acaba d'obrir el museu MOCO, d'uns grans col·leccionistes que han triat Barcelona per exposar-hi les seves obres i han llogat un edifici. L'Hermitage el que vol és que li donin un solar. Són dos models oposats. El de l'Hermitage, el model que només vol negoci, i d'aquest n'hem de fugir. Barcelona l'ha fet la societat civil compromesa. El modernisme existeix perquè hi havia uns industrials amb molta estima per la cultura. Els col·leccionistes holandesos del MOCO també estan fent ciutat amb el seu museu.

No hem estat capaços de fer el museu de l'arquitectura. Li dol?

La primera consellera amb la qual em vaig parlar, la Laura Borràs, ja em va avisar que en el pla de museus el de l'arquitectura no hi era perquè tenien prou problemes amb els museus existents per encetar-ne un de nou. Un museu no és només un edifici. Al Coac tenim les col·leccions, la memòria de l'arquitectura del país. Estem orgullosos que tantíssims ar-

quitectes ens hagin confiat els seus llegats. Els conservem i els difonem, a les nostres seus i a qui ens els demani. Ara mateix el Museu Reina Sofia de Madrid ha remodelat el seu recorregut amb una nova sala en la qual pràcticament tot procedeix dels nostres fons. Tenim molt bona relació amb el Reina Sofia, el primer museu que ha posat en relació pintura, escultura i arquitectura contemporànies. És que l'arquitectura és art també. Per això acabem de posar en marxa el Centre Obert d'Arquitectura, amb una programació ambiciosa per tal que tot hom s'hi senti convidat a entrar, a veure, a parlar, a discutir. Si arriba el dia que una administració vulgui apostar pel museu, aquí ja s'hi trobarà una prefiguració.

Els atemptats patrimonials són constants, i l'arquitectura moderna i contemporània en pateix més perquè és la que està més desprotegida legalment. M'imagino que una de les missions del Centre Obert d'Arquitectura és la sensibilització.

Ho és. Aquests edificis acostumen a ser fràgils perquè es van construir amb materials pobres. Necessiten un manteniment i el problema el tenim quan no hi ha una família que hi viu. L'administració això ho ha de tenir ben present. Un exemple: la Casa Rozes, de Josep Antoni Coderch, a Roses. Els ocupes hi van causar greus destrosses, com ara fer foc amb la fusteria. Per donar a conèixer la seva importància, al Coac vam muntar una exposició al mig del carrer i vam organitzar uns debats. Hem d'explicar-nos, i molt. També treballem amb les escoles. L'educació de base és fonamental perquè s'entenguin millor els valors d'aquest patrimoni.

L'arquitectura catalana té una identitat pròpia? Quins serien els trets que la distingeixen?

Crec que sí que la té i els trets són els d'una arquitectura molt social. L'arquitectura catalana actual més reconeguda i premiada és aquesta. A Catalunya, a més, fa temps que estem intentant que l'arquitectura sigui sostenible, feta amb materials de quilòmetre zero o que s'adiguin amb els grans reptes del canvi climàtic, com ara la fusta. I també és un tret nostre aquesta manera de treballar diferent, que és la d'entendre que les coses no es fan des d'un despatx sinó pensant també en els industrials, en les persones que en faran

La gironina Assumpció Puig, la primera dona degana del Coac ■ JUANMA RAMOS

ús... Les intervencions que s'han fet darrerament en edificis fabrils ens caracteritzen. Són molt respectuoses, és un saber escoltar el que l'edifici primigeni et diu i transformar-lo sense que perdi l'essència.

La rehabilitació ha deixat de ser la filla pobra de l'arquitectura. Què toca ara: construir o rehabilitar?

Si s'està parlant de frenar el creixement, hem de pensar que tenim una ciutat que podem millorar a partir del que ja tenim construït. Per descomptat que encara hi haurà coses que haurem de construir, però el paradigma de la rehabilitació és el que ens està assenyalant Europa amb els fons Next Generation. Rehabilitar pot tenir un paper molt transformador.

Els confinaments han deixat encara en més evidència la mala qualitat de molts habitatges, i ja no diguem els públics. Això com se soluciona?

El confinament ens va canviar la mirada de les nostres cases. Era el nostre refugi. Però què esperes que et doni un refugi? Perquè, és clar, si només hi vas a dormir, pràcticament no necessites res més que un llit còmode. Quan t'hi has d'estar 24 hores, la cosa canvia. La pandèmia ens ha fet reflexionar sobre el tipus d'habitatge de protecció oficial que feien les administracions. Cal que tinguin una sortida en un lloc on tot el teu cos senti que és a l'aire lliure. Hi ha més exigència per millorar-lo. I torno a la rehabilitació. A Bar-

Presència

L'agenda d'Assumpció Puig treu fum perquè entén que el col·lectiu d'arquitectes ha de tenir una presència i una veu fortes en la vida cultural. Que el 2023 serà l'Any Picasso? Doncs el Coac hi participarà amb una gran exposició sobre els frisos que l'artista va dissenyar per al seu edifici. Entregada per complet al seu càrrec, ha deixat les regnes del despatx, que va fundar el 1983, al seu fill Miquel del Pozo, apassionat divulgador artístic. El parc de Bombers de la Pera, el centre esportiu Vedruna a Girona i la pavimentació del nucli urbà de Sant Llorenç de la Muga són algunes obres destacades de la trajectòria professional de Puig.

celona hi ha exemples de façanes a patis d'illa que s'han convertit totes en balcons. Hem de mirar l'habitatge. I ha de prevaldre una nova idea de ciutat, la ciutat dels 15 minuts, en la qual qualsevol persona que surti de casa pugui trobar tot el que necessita en aquest radi proper. Una persona gran no ha d'agafar un autobús per anar a Montjuïc, ha de poder anar caminant a un parc.

Com a conclusió, la pandèmia farà canviar la manera de fer arquitectura?

Jo crec que sí. També ens ha fet més conscients que la contaminació influeix en l'estat de la salut de tothom. Moltes ciutats europees, Barcelona també, han començat a treure espai al cotxe no només per guanyar sòl públic sinó també per renaturalitzar-lo.

L'arquitectura s'instrumentalitza molt políticament.

Les ciutats han de tenir un projecte de llarg recorregut, no d'una legislatura i vinculat a un proclama electoral. Aquest projecte de ciutat ha de ser de consens.

I no hi és.

No hi és, no. Ara s'està plantejant de tenir-lo. I ens hi hauríem de posar en un moment en què, com he dit, ens arriben diners d'Europa, que ens demana que actuem en barris i zones deprimides. Ho hem de fer conjuntament, empoderant les persones perquè entenguin que és bo per a tothom.

De consens, no n'hi ha hagut per fer l'urbanisme tàctic. Què n'opina?

Com a mesura d'urgència per la pandèmia, em sembla bé. Però, compte, l'espai públic no es pot maltractar. L'Eixample és un referent mundial. Aquest jo diria soroll que hi hem posat hem de saber molt bé que ens està beneficiant de veritat perquè si ens equivoquem estarem destruant l'espai. S'han de fer estudis. Realment hem reduït el trànsit? Quins efectes té en altres aspectes, com ara l'activitat que s'adreça al ciutadà o al turisme, els lloguers...? Hem de fer el salt de l'urbanisme tàctic a l'urbanisme de diagnòsi. Hi ha molts de cotxes aparcats a la ciutat i és cert que és difícil dir a la gent que se'n vagi a un aparcament subterrani perquè té un preu que no té el de superfície. Però la ciutat no pot perdre tants metres quadrats per un cotxe d'una persona que l'agafa cada quinze dies.

Barcelona ha estat designada capital mundial de l'arquitectura el 2026. Per què serà important?

Ho serà però ja ho és, d'important. L'arquitectura no estava a la taula política. Aquesta designació ja ha sigut una oportunitat per tornar a posar a l'agenda política el paper fonamental de l'arquitectura. Arquitectura i ciutat estan íntimament lligades. La ciutat és arquitectura i l'arquitectura és ciutat. Ens va fer molta il·lusió presentar la candidatura 30 anys després que també aquí s'hi celebrés el congrés de la Unió Internacional d'Arquitectes, que tenir molt d'èxit. El focus es va posar llavors en les figures de l'arquitectura dels edificis icònics, que comentàvem fa una estona. Van venir les vedets que totes les ciutats perseguien. El 2026 el que cal és abordar els problemes que tenim al planeta. L'arquitectura sempre dona solucions a la societat.

El model Barcelona dels grans esdeveniments no sé si n'ha acabat solucionant gaires, de problemes...

Tenim claríssim que això no ha de ser una fira fastuosa. Hi hem de començar a treballar des d'ara tot l'ecosistema de l'arquitectura, un teixit que és riquíssim. Al 2026 hi hem d'arribar amb un cos teòric i pràctic dels reptes però també de les estratègies que ens hem de marcar en aquest segle XXI per pal·liar els desafiaments immediats i per garantir que les persones visquin millor. Ara, insisteixo, s'ha d'obrir una etapa de reflexió. Hem de fer bullir el debat per poder donar resposta a situacions d'extrema gravetat, com la de l'emigració que hi haurà perquè l'escalfament global provocarà que en algunes zones no sigui fàcil viure-hi.

De què se sent més satisfeta d'aquests tres anys de mandat?

Que ens concedissin el Premi Nacional de Cultura, de la consolidació de l'Arxiu històric com a secció de l'Arxiu Nacional i de la transformació digital, que potser encara falta un any per completar bé. I també em fa feliç veure que ningú ha de marxar ja del Coac perquè no pot pagar la quota. Ja ho teníem en compte, però amb la pandèmia més. Inclús hem començat un servei nou per ajudar puntualment col·legiats que, per exemple, tenen dificultats per pagar l'escola dels seus fills. ■